

Este primul an în care subiectul al II-lea are această formă, deci nu există o bază de date cu cerințe.

Vei avea nevoie de fundament teoretic: idei + filosofii care le-au susținut + capacitatea de a vedea reflectarea ideilor în practica socială + capacitatea de a genera relații de cauzalitate **cauză->fenomen->efect (consecință)**

SUBIECTUL al II-lea (30 de puncte)

A. Analizați, într-o pagină, problematica libertății și responsabilității social-politice, din perspectivă filosofică, având în vedere următoarele repere:

- numirea unui filosof care, în scrierile sale, a făcut referire la problematica libertății și responsabilității social-politice 1 punct
- explicarea unei teze/idei filosofice despre libertatea și responsabilitatea social-politică, precizată explicit 10 puncte
- ilustrarea tezei/ideii filosofice pe care ați precizat-o, printr-un exemplu concret de situație din societatea contemporană 4 puncte
- menționarea unei consecințe asupra funcționării unui regim democratic, în cazul în care libertatea de asociere în cadrul unui asemenea regim este limitată de către autorități 1 punct

Toate acestea trebuie să încapă într-o pagină. Nu ți se spune cât trebuie scris la fiecare cerință în parte, deci poți alege tu proporția din conținutul total al eseului. Este musai să treci prin toate cerințele.

Antichitate:

- **Socrate:** A susținut că legile și cetatea există înaintea individului și trebuie respectate chiar cu riscul pierderii propriei vieți. Omul este liber, dar nu să încalce legile în care a trăit. Exemplu concret Socrate, care deși avea posibilitatea să evadeze din închisoare, încalcând legile, a ales să nu evadeze, să bea cupa de cucută și să moară.
- **Platon:** A conceput o societate ideală în care indivizii sunt liberi să-și urmeze vocația, dar libertatea lor este limitată de binele comun. Un exemplu concret este cazul lui Socrate, care nu încalcă legile în virtutea cărora a fost osândit la moarte, deoarece ar da un exemplu negativ pentru ceilalți cetățeni, care ar fi încurajați la rândul lor să le încalce, deoarece ar întări acuzele care i-au fost aduse, privind stricarea minților tinerilor, deoarece ar da dreptate acuzatorilor săi, care s-ar bucura să constate un motiv în plus de nelegiuire, deoarece ar aduce rușinea asupra familiei și copiilor lui. Prin urmare, își sacrifică libertatea de a evada, pentru a respecta binele comun.
- **Aristotel:** A văzut libertatea ca fiind capacitatea de a acționa conform rațiunii. A considerat că responsabilitatea socială este esențială pentru o societate bine funcțională. Un exemplu este Gigel, care, dus de părinți la Școala de Muzică din oraș, deși are libertatea de a chiuli și de a neglija pregătirea muzicală, conștientizează că este responsabil pentru societate, că trebuie să ofere cea mai bună muzică posibilă, că societatea investește în el iar el trebuie să returneze această investiție prin calitatea propriei prestații, astfel, el frecventează toate orele, participă la concursuri, face ore suplimentare de pregătire, astfel încât să devină un merituos flautist, care să fericească viitorul public.

Evul Mediu:

- **Sfântul Augustin:** A susținut că libertatea umană este limitată de păcatul originar. Oamenii pot fi cu adevărat liberi doar prin harul divin. Un exemplu concret este Ionel, care știe că nu este liber în mod absolut, el este afectat de păcatul originar, este victima tentațiilor și pasiunilor lumești, este copleșit de problemele unei vieți tumultuoase. Ionel are însă libertatea de a se retrage într-o mănăstire, unde, evitând tentațiile și ispitele lumii, să se concentreze asupra rugăciunilor și să poată câștiga adevărata libertate, cea care permite accederea în rai.
- **Toma de Aquino:** A combinat ideile aristotelice cu teologia creștină. A susținut că libertatea este esențială pentru demnitatea umană, dar trebuie exercitată în conformitate cu legea divină. Un exemplu concret este Francisc, care știe că dacă Dumnezeu nu l-ar fi făcut liber, nu ar mai fi putut fi responsabilizat în privința propriului comportament, așa că demnitatea lui rezultă nu din libertatea absolută, ci din subordonarea ei în fața legilor divine. El respectă toate legile relevate creștinilor și speră să ajungă în rai.

Epoca Modernă:

- **John Locke:** A susținut că oamenii au drepturi naturale la viață, libertate și proprietate. Guvernul are datoria de a proteja aceste drepturi. Un exemplu este Maria. Deoarece a săvârșit o crimă, ea va fi condamnată la închisoare pe viață, nu la moarte, deoarece guvernul respectă dreptul inerent la viață al tuturor ființelor umane, iar astfel Maria are șansa de a deveni, în urma penitenței, o persoană mai bună, care înțelege greșeala făcută și suferă pentru iertare.
- **Jean-Jacques Rousseau:** A conceput o teorie a contractului social în care indivizii își cedează o parte din libertate pentru a crea o societate justă. Societățile sunt guvernate prin legi și legile sunt drepte dacă oglindesc voința generală a membrilor societății. Un exemplu este Ionel, el merge la grădiniță cu ursulețul de pluș și știe că dacă vrea să se joace cu jucăriile celorlalți copii trebuie să îi lase și pe ei să se joace cu ursulețul său. Astfel, el cedează o parte din libertatea de a se juca mereu cu ursulețul de pluș, astfel încât societatea să fie mai justă.
- **Immanuel Kant:** A susținut că libertatea este autonomia morală, adică capacitatea de a acționa conform legii morale universale (imperativul categoric: *actioneaza astfel incat maxima actiunii tale sa poata fi impusa ca lege universala*). Un exemplu este Vasilică, el are de ales între a merge la școală pentru a scăpa de gura părinților, pentru a obține masa caldă de la prânz, pentru a se întâlni cu ceilalți elevi și a petrece timpul în mod plăcut împreună, pentru a primi alocația și bursa de merit, condiționate de prezența la școală, sau pentru că vrea să fie o persoană cât mai cultivată, cu cât mai multe competențe profesionale. Pentru că este o persoană rațională, el evaluează motivațiile din perspectiva imperativului categoric. Deoarece nu ar vrea, când va fi adult, să fie înconjurat doar de ființe precare intelectual, violente, hedoniste, lipsite de civilizație, el conștientizează că ceea ce și-ar dori să facă ceilalți, când merg la școală, este să învețe, să se documenteze, să se dezvolte, să își formeze competențele, să se disciplineze moral și comportamental.

El alege această motivație în detrimentul celorlalte și transformă prezența sa la școală într-un prilej evolutiv foarte important.

- **Hegel:** A susținut că libertatea este necesitatea înțeleasă, lumea fiind un spirit în mișcare. Pentru el statul, legile, fiind mai importante decât voințele individuale. Îl influențează pe Marx. Un exemplu este Vasilică, el trăiește într-un stat care emite legi importante odată la patru ani. În acest timp, deși sesizează neregulile, Vasilică nu se implică în viața societății, pentru că el consideră că statul are propriile lui rațiuni și că acționează corespunzător, chiar și atunci când nu corectează imediat neregulile.

Epoca Contemporană:

- **Karl Marx:** A susținut că libertatea individuală este o iluzie sub capitalism, deoarece capitalul, monopolizat de burghezie, subordonează omul și îi limitează opțiunile. Oamenii pot fi cu adevărat liberi doar într-o societate comunistă, condusă de partidul unic al proletariatului. Individii trebuie să se subordoneze statului, nu altor indivizi, deoarece aceștia din urmă sunt pasionali, instinctuali, egoiști și avari. Un exemplu este Gheorghe Ursu, care a trăit și sfârșit într-un stat comunist. El trebuie să respecte legile statului, chiar și atunci când sunt restrictive sau arbitrare. Astfel, pentru că a ținut un jurnal intim, în care critica regimul de stat (comunist), a fost supus violenței arbitrare, a fost înțemnițat, iar în final a fost ucis. Deoarece într-un asemenea regim drepturile la viață nu sunt garantate, cu atât mai puțin sunt respectate în cazul opozițiilor regimului, statul nepermițând libertatea de conștiință, de asociere politică, de alegere, neexistând pluripartitism sau separație a puterilor în stat.
- **Hannah Arendt:** A analizat conceptul de libertate politică și a susținut că este esențială pentru participarea la viața publică. Implicarea activă în societate, care reprezintă o obligație a individului, nu poate fi realizată în statele totalitare. Un exemplu este Ivan, el locuiește într-o republică în care la fiecare 4 ani se organizează alegeri, dar acestea sunt permanent fraudate. Fie contracandidații credibili ai președintelui sunt invalidați, fie sunt uciși, fie sunt trimiși în lagăre. Niciodată conducătorul statului nu a avut competitori reali, cei care acceptau să participe la alegeri erau subordonații lui și mereu le recomandau votanților lor să îl voteze pe el, nu pe ei. Frica domnește în întreaga republică, miliția este foarte activă, protestele sunt interzise. Pentru că nu există critică socială, deciziile, chiar și cele proaste, sunt laudate de posturile de știri. Viața lui Ivan nu poate să se îmbunătățească cât timp el nu este ascultat, iar el nu are niciun motiv să se exprime, dacă asta înseamnă critică socială, pentru că va atrage fie otrăvirea lui, fie aruncarea într-o închisoare pentru o perioadă foarte lungă de timp.
- **Jean Paul Sartre:** A prezentat perspectiva existențialistă: omul este absolut liber, nu există destin, nu există deresponsabilizare, deci omul este absolut responsabil. În fața oricărui ordin nedrept, el are libertatea de a se sinucide. Un exemplu este Grigor, el a primit ordin să meargă în Ucraina, pentru a lupta împotriva „naziștilor”, așa au fost descriși de dictatorul lui președinte. Însă, pe front, Grigor a descoperit că luptă împotriva unor nevinovați, asemenea lui. El nu are libertatea de a refuza ordinul de a trage, ar fi condamnat ca dezertor, dar are libertatea de a se împușca în mâna dreaptă. În felul acesta, fiind cu adevărat responsabil, cenzurează singur ordinul ilegal și imoral și alege o a treia opțiune. După vindecarea rănii, el este din nou dus pe front și pus să execute alți nevinovați. El decide să se sinucidă, lăsând ordinul pe care-l detestă neexecutat. Astfel, prin actul sacrificiului de sine, lonel a dovedit că este liber și că nimeni nu poate să servească de el împotriva voinței lui. Că nimeni nu îl poate înarma și transforma într-un criminal, împotriva propriei lui voințe. Că un președinte nu poate instrumentaliza oamenii împotriva propriei lor voințe.
- Dacă libertatea de asociere este limitată de autorități, se vor limita practic și drepturile de a înființa partide politice, alegerile nu vor mai garanta principiul reprezentativității, vor ajunge la putere oameni nereprezentativi, sau oameni care s-au temut de competiție, deci oameni slabi, incompetenți, protestele vor fi interzise, asocierea în organizații nonguvernamentale nu va mai fi posibilă, iar în lipsa acestor organizații nu vor mai exista inițiative care să urmărească atingerea obiectivelor publice cu ajutor privat, comunicarea la nivel social se va reduce, oamenii vor deveni izolați, iar conducătorii slabi vor plăti televiziunile și presa, în general, pentru a redacta știri pozitive, astfel încât acțiunea lor politică să pară de succes, oamenii fie vor ajunge să își piardă încrederea în privința surselor de informații publice, fie vor ajunge manipulați, ușor de dus cu preșul, prostiți pe față, unii vor evita să se mai exprime, alții vor căuta să emigreze sau se vor complăce în duplicitate, pătura celor mai mulți va aștepta, în nonactivitate, ziua de mâine, care, invariabil, lipsită de energiile creatoare ale poporului, de contradicții, de confruntări, va fi mai proastă decât cea de azi.

B. Argumentați în favoarea sau împotriva tezei potrivit căreia **activitatea călăuzită de rațiune** este binele suprem pentru om. 8 puncte

Alegi să argumentezi fie în favoarea, fie împotriva tezei (niciodată ambele). Folosești indicatorii de argumentare, „pentru că”, „fiindcă”, „deoarece”. Ai mai jos exemple de argumentări.

Argumentez în favoarea tezei potrivit căreia activitatea călăuzită de rațiune este binele suprem pentru om pentru că summum bonum (bine absolut, suma tuturor lucrurilor bune, agregarea binelui, cea mai înaltă împlinire) reprezintă o consecință firească a acțiunii din datorie. Immanuel Kant susține că moralitatea acțiunilor omenești este asigurată de caracterul lor rațional, necesar și universalizabil. Altfel spus, dacă acțiunile sunt motivate de alte ținte decât rezultatul lor practic, atunci faptele nu sunt inerent bune. Orice tratare a omului ca mijloc, și nu ca scop, în săvârșirea faptelor morale, nu are caracter universalizabil, deci încalcă imperativul categoric. Iar tratarea omului ca mijloc fie pentru obținerea recunoștinței, fie pentru creșterea prestigiului, fie pentru a câștiga o sumă de bani, fie pentru a spera la recompensă cerească, este contradictorie uzului rațiunii. În aceste cazuri, persoana care acționează nesăvârșind binele de dragul lui, ci de dragul recompensei, adică în contradicție cu rațiunea.

Argumentez împotriva tezei potrivit căreia activitatea călăuzită de rațiune este binele suprem pentru om deoarece summum bonum (bine absolut, suma tuturor lucrurilor bune, agregarea binelui) reprezintă un concept asociat în special cu eticile teleologice, centrate pe un scop al vieții (teleos=scop), promovate fie de hedoniști (hedone=plăcere, v. Aristip), fie de eudaimoniști (eu=bun, daimon=spirit, v. Aristotel), fie cu etica teologică, bazată pe credința unei recompense divine pentru binele săvârșit în lume (Iisus), iar activitatea călăuzită de rațiune, a se vedea imperativul categoric al lui Immanuel Kant, nu reprezintă o etică teleologică. Etica lui Kant pune în centrul acțiunii morale conceptul de datorie, negând necesitatea susținerii acțiunilor morale pe înclinație, pe pasiuni, nevoi, recompense.

Poți să argumentezi și ca la română, cu în primul rând, în al doilea rând, dacă ai mai multe argumente. Nu îți se precizează câte argumente trebuie să scrii, pentru 8 puncte poți să te străduiești să scrii cât de multe poți.

C. Ilustrați, printr-un exemplu concret, modul în care este evaluată moralitatea unei acțiuni din perspectiva unui reprezentant al eticii hedoniste. 6 puncte

Un exemplu concret care ilustrează moralitatea unei acțiuni din perspectiva unui reprezentant al eticii hedoniste este cazul lui Adam. El a mers la școală pentru plăcerea de a sta în bancă cu Eva, cea mai bună prietenă a lui. Oră de oră, el se pierdea în plăcerile proximității ei, uneori îi mirosea părul, alteori o privea cu atenție, de cele mai multe ori o șicana, urmărindu-i cu atenție reacțiile. Deseori uita de profesori, de colegi, și discuta neîntrerupt cu ea, fie pe șoptite, fie prin bilețele sau schimburi de mesaje pe telefon. La un moment dat, când Ionel a fost propus pentru o sancțiune disciplinară, pentru că nu învață, pentru că nu este atent la ore sau pentru că reprezintă un factor distractor pentru colegi, au vorbit în consiliul clasei și părinții lui Adam. Tatăl lui s-a declarat un susținător al teoriei eticii hedoniste, care urmărește trăirea unei vieți saturate de plăceri, evitând tristețea și suferința. El i-a luat apărarea fiului său, susținând că acesta a acționat moral, pentru că și el este hedonist. El a argumentat că, dacă fiul său s-ar îmbolnăvi de cancer și ar muri la 17 ani, acesta ar dori mai curând să se bucure de amintirile plăcerii resimțite în timpul jocurilor cu prietena lui, decât de lecțiile predate de profesori, prea puțin aducătoare de plăceri. În fața lui nu a contat nici argumentul că sunt încălcate regulile clasei, nici că nu este rațional un asemenea comportament (etica deontologică), pentru că dacă nu moare de cancer la 17 ani, este posibil să moară otrăvit, înghițind o substanță a cărei formulă chimică nu a studiat-o, sau să aibă o viață scurtă pentru că în lipsa perfecționării personale, va avea eșec în integrarea socială, va fi marginalizat, se va întrista și se va sinucide. (etica eudaimonistă). Nu a contat nici măcar argumentul teologic (teleologic), că Dumnezeu îl vede cum cade în ispita diavolească, sau în cel utilitarist, că el fără educație va produce mai mult rău social decât s-ar câștiga de pe urma idilei lui.

Textele pot fi mai scurte, dar să se apropie de imaginea unei rezolvări ideale, pe care doar tu o poți calibra cât mai înalt.

Musai să folosești indicatorul corespunzător „Un exemplu concret care ilustrează... este cazul/situația lui X/comunității Y/statului Z...”. În cazul de mai sus „reprezentant al unei etici” echivalează cu o persoană – Tatăl lui Adam.